

**Wyznaczniki
eutyfronicznego modelu
kształcenia nauczycieli**

NR 2781

Beata Pituła

Wyznaczniki eutyfronicznego modelu kształcenia nauczycieli

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2010

Redaktor serii: Pedagogika
Anna NOWAK

Recenzent
Tadeusz LEWOWICKI

Spis treści

Wstęp	7
1. Przegląd wybranych modeli i koncepcji kształcenia nauczycieli	9
1.1. Tradycyjne modele kształcenia	9
1.2. Istota kształcenia eutyfronicznego	12
2. Edukacja na tle cywilizacji początku XXI wieku	17
2.1. Dwie „lekcje”	17
2.2. O cywilizacji diafronicznej jako technice urządzeń, aparatury i organizacji	22
2.3. Transhumanizm wobec myśli pedagogicznej	26
3. Unifikacja jako imperatyw cywilizacji XXI wieku i jej implikacje w edukacji	34
3.1. Procesy standaryzacji cywilizacji XXI wieku	34
3.2. Edukacyjne implikacje unifikacji	38
3.3. Socjotechniczne implikacje	41
3.4. Unifikacja imperatywem cywilizacji XXI wieku	43
4. Zagadnienie profesjonalizmu w rozwoju zawodowym nauczyciela	49
4.1. Profesjonalizm w poglądach Henryki Kwiatkowskiej	49
4.2. Profesjonalizm a rozwój zawodowy nauczyciela	52
4.3. Niewspółmierności we współczesnej pedeutologii	54
4.3.1. Niewspółmierności w nauce	54
4.3.2. Wybrane niewspółmierności we współczesnej edukacji	57
4.3.3. Diastazy a niewspółmierności	61
4.4. „Essential education”	63

5. Edukacyjne anomalie	65
5.1. Edukacyjne perturbacje	65
5.2. Niewspółmierności strukturalne	68
5.3. Niewspółmierności metodologiczne	74
5.4. Niewspółmierności programowe	76
6. Społeczny status edukacji	80
6.1. Społeczne implikacje edukacji	80
6.2. „Sztuczne”, czyli strukturalne bezrobocie	85
6.3. Zaprzepaszczanie środków i nakładów społecznych na edukację	87
6.4. Dezorientacja zawodowa we współczesnej edukacji	89
7. Świat <i>techné</i> we współczesnej edukacji	94
7.1. Uzależnienia oraz ich typologia	94
7.2. Czy uzależnienia są nieuchronne?	97
7.3. Perspektywy edukacji	99
8. Edukacja nauczycieli w świetle „eksplozji informacji”	104
8.1. Edukacyjne znaczenie informacji	104
8.2. Co oprócz dychotomii?	109
8.3. Wybrane koncepcje kształcenia	111
8.4. Metoda dialektyczna	113
8.5. Eksplozja informacji	115
9. Edukacyjna stratyfikacja	118
9.1. Edukacyjne kontrasty	118
9.2. Typy i rodzaje stratyfikacji edukacyjnych	120
9.3. Szkolny „monitoring” konieczność czy porażka?	124
10. Spory o wizerunek współczesnego nauczyciela	130
10.1. Spory o status kompetencji nauczyciela	130
10.2. Pominięte ogniwo	132
10.3. Dlaczego model eutyfroniczny?	134
Zakończenie	137
Bibliografia	139
Summary	145
Zusammenfassung	146

Wstęp

Przystępując do redagowania tej pracy, stanęłam przed kilkoma dylematami metodologicznymi – mogłam albo rozwinąć czy też „uszczegółowić” zagadnienia już w literaturze podejmowane, albo przyjąć inną perspektywę badawczą względem zagadnień w literaturze pedeutologicznej mocno ugruntowanych, albo usystematyzować istniejące idee i poglądy. Zdecydowałam się na wariant drugi. Wczytując się bowiem we współczesne opracowania pedeutologiczne, zauważyłam, że większość pedeutologów postuluje zmianę orientacji kształcenia nauczycieli, motywując to albo procesami transformacji ustrojowej w Polsce, albo szybkimi zmianami cywilizacyjnymi, albo nowymi wyzwaniem wobec nauczyciela i współczesnej szkoły.

Trzeba przyznać, że wszystkie te konteksty mają faktycznie swoje miejsce we współczesnej rzeczywistości, aczkolwiek wyłania się ważne pytanie: Czy rzeczywiście są to „strategiczne” czynniki wymuszające zmianę orientacji w realizowanej obecnie edukacji nauczycielskiej?

Unifikacja cywilizacji, globalizacja, procesy transformacji, eksplozja informacji, westernizacja życia, umasowienie edukacji niewątpliwie wywierają przemożny wpływ na zmianę stylu pracy nauczyciela i na jego powinności, lecz rola tych wszystkich współczesnych przemian i wydarzeń w pracy nauczyciela bywa odmienna.

W niniejszych rozważaniach przyjął eutyfroniczny model kształcenia nauczyciela, ogarnia on bowiem swoim zasięgiem trzy ważne obszary edukacji, pracy nauczyciela:

- sferę thymiczną – emocjonalno-woluntarystyczną i uczuciową,
- sferę phroniczną – racjonalistyczną (w węższym zakresie – logiczną),
- sferę aksjologiczną – wartościującą, oceniającą.

Grecki termin *euthyphronicus* oznacza osobę, u której sfera *thymos*, a więc emocjonalna i aksjologiczna, pozostaje w „sojuszu” ze sferą *phronesis* (lokują się na tym samym poziomie). I tak właśnie widziałabym osobę współczesnego nauczyciela. Pedeutolodzy w swoich pracach najczęściej eksponują jakiś określony typ osobowości nauczyciela lub pewien zakres jego kompetencji albo wyznawanych przez niego hierarchii wartości. Proponują więc ujęcia monistyczne, a nie holistyczne, eksponują one bowiem sferę *ratio*, sferę *thymos*.

W niniejszej pracy staram się przedstawić model „autonomiczny”, czyli niezależny od konkretnych kontekstów ideologiczno-społecznych czy gospodarczo-ekonomicznych, bliski koncepcji humanistycznej, chociaż nie mam pewności, na ile uda mi się uniknąć zdecydowanych „opcji” wizerunku współczesnego nauczyciela. Próba ta wydaje się ryzykowna, ale daje w zamian nowe spojrzenie na kwestie pedeutologii, które przez wielu pedagogów zostały ujęte „bliźniaczo”.

W przeciwieństwie do komputera, który może zgromadzić olbrzymią ilość informacji, współczesny nauczyciel – co chcę szczególnie podkreślić – nie tylko jest „nośnikiem” obszernej wiedzy, ale także wczuwa się w świat młodego człowieka. Reprezentuje zatem postawę eutyfroniczną, godzi bowiem znaczenie wiedzy ludzkiej ze sferą emocjonalną – to tak, jakby „pogodzić” Pascala z Kartezjuszem, ale oczywiście zgodnie z duchem czasu, a więc na sposób nowoczesny.

Beata Pitula

Determinants of an euthyphronic model of teacher education

Summary

The work is an attempt to systematise the ideas and opinions on teacher education to be present in the rich literature of the subject. The analysed conceptions and models of teacher education were presented in the light of new challenges towards the teacher and the contemporary school, being a result of the civilization changes and transformation processes taking part. On the basis of these considerations an autonomous image, i.e. independent of ideological-political or socio-economic contexts, of the teacher and his/her education, was outlined. An euthyphronic (balanced) model of teacher education was crystallised. Its qualities, such as equality of the *thymos* (emotional-voluntarist) sphere and *phronesis* (rationalistic) sphere in teacher education and actions realized by it, an agreement of competences and values, a wide cognitive and axiological allowing for a multi-dimensional perspective and valuing the profession of a teacher and his/her work were underlined. At the same time, the attention was paid to dangers deriving from a split or unequal treatment of the thymic and phronic sphere in teacher education practice. Much of the onus falls on the issue of disproportion existing in educational processes implying, among other things, a dichotomy between theory and practice, “structural unemployment” or the phenomenon of “professional disorientation” Basing on the reflection on current sources of crisis in teacher education: the lack of new education doctrines, chaos within the scope of already-existing theories, faulty decisions of the education administration, the suggestions on how to solve the problem were described. A special attention was given to the ideas of “essentials education”, “dialectic method” and accepting educational stratification.

The considerations included in the work lead to the hypothesis that the evolution of the mission of education should always be the “initiative” of the new order. Thus, the teacher cannot be just the product of the computerised world of knowledge and its technicised phronic values.

Beata Pitula

Die Determinanten des eutyphronischen Modells der Lehrerbildung

Zusammenfassung

In vorliegender Arbeit versucht die Verfasserin, die in der umfangreichen Fachliteratur enthaltenen Ideen und Ansichten über die Lehrerbildung zu systematisieren. Die letztgenannten werden angesichts der neuen die Lehrer und die gegenwärtige Schule fordernden Aufgaben gezeigt, die die Folge der Zivilisations- und Transformationsprozesse sind. Auf der Grundlage entwickelt die Verfasserin ein „autonomes“ d.i. von ideologisch-politischen und sozial-wirtschaftlichen Zusammenhängen unabhängiges Bild des heutigen Lehrers und dessen Ausbildung. Man bestimmt das eutyphronische (ausgeglichene) Modell der Lehrerbildung näher. Es werden dabei seine folgenden Vorzüge hervorgehoben: die Gleichwertigkeit der emotionell-voluntaristischen (*thymos*) und rationalistischer (*phronesis*) Sphäre und deren Einwirkung; ein Bündnis zwischen Kompetenzen und Werten; weite Erkenntnisperspektive und axiologische Perspektive, dank denen eine vielseitige Betrachtung und Bewertung des Lehrerberufes und der Lehrerbildung möglich sind. Man betont hier die aus einer Trennung oder ungleichmäßigen Betrachtung der thymischen und eutyphronischen Sphäre in der praktischen Lehrerbildung resultierenden Bedrohungen. Viel Platz nehmen in der Arbeit auch folgende Themen: die in Bildungsprozessen bestehenden Unverhältnismäßigkeit, die u. a. zu einer Diskrepanz zwischen der Theorie und pädagogischer Praxis, zur „strukturellen Arbeitslosigkeit“ oder zur „Berufsverwirrung“ führen. Die Verfasserin analysiert die Ursachen der heutigen Krise in der Lehrerbildung: der Mangel an neuen Bildungsdoktrinen, die Verwirrung der geltenden Bildungstheorien, die von der Bildungsverwaltung getroffenen fehlerhaften Entscheidungen und nennt Methoden des Herauskommens aus der Gasse. Sie konzentriert sich besonders auf die Ideen der Grundbildung („essentials education“), der „dialektischen Methode“ und auf die Anerkennung von Bildungsstratifikationen.

Aufgrund ihrer Überlegungen stellt die Verfasserin folgende These auf: die Weiterentwicklung von der Sonderaufgabe der Bildung sollte immer eine Pflegestätte der neuen Ordnung sein und der Lehrer durfte nicht nur ein Produkt der computerisierten Wissenswelt und deren technisierten phronischen Werte werden.

Redakcja: Olga NOWAK

Projekt okładki i redakcja techniczna: Małgorzata PLEŚNIAR

Korekta: Lidia SZUMIGAŁA

Copyright © 2010 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1956-8

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. wyd. 8,5. Ark. druk. 9,25. Papier offset.
kl. III, 90 g Cena 13 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław